

ORIGINAL

snuptagsløsninger

Livet som anbragt barn er svært - også selv om barnet trives i sin plejefamilie eller på døgninstitutionen. Børnenes egne erfaringer, gengivet i to nye bøger, viser, at mange led og komplekse faktorer skal spille rigtigt sammen for at få en vellykket anbringelse ... Og det gennemgående træk er, at børnene ikke bliver hørt

AF TINA JUUL RASMUSSEN,
JOURNALIST
FOTO: SCANPIX

● Mig, 19 år: "Jeg føler mig så alene. Jeg er bange for, at folk virkelig skal lære mig og min fortid at kende og derefter støde mig væk. Jeg er bange for at blive forkastet, som jeg blev forkastet af mine forældre og systemet. Det er, som om der ikke er noget sted for mig i denne verden. Jeg kan bare ikke holde det ud længere."

At føle sig skrigende ensom, udenfor, anderledes, uelsket, mobbet - og ikke blive hørt af de voksne, som har magten til at beslutte det allervigtigste i ens liv: Hvem man skal bo hos, hvor længe, hvor henne og hvorfor.

Sådan oplever nogle børn livet som anbragt - enten på døgninstitution eller hos en, to eller flere plejefamilier igennem opvæksten. For andre er anbringelsen det bedste, der er sket for dem: De er kommet væk fra et hjem med dårligt fungerende forældre, utryghed, vold, misbrug og nød. Men gennemgående for både de gode og dårlige anbringelser - og alle dem midt i mellem - er, at børnenes egen viden og erfaringer ikke tæller med, og at ingen voksne utvetydigt taler børnenes sag. Desuden er fællesskab og netværk med andre anbragte børn af nærmest uvurderlig betydning.

Det kan man læse i to nye

bøger, som har givet ordet til nuværende og tidligere anbragte børn. Og her bliver talt højt og tydeligt. "Mig, 19 år" medvirker i bogen "Har andre plejebørn det som mig?", hvori nuværende og tidligere anbragte i familiepleje fortæller, hvordan tilværelsen har formet sig for dem. Og i "Tabuka - tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge" har 39 tidligere anbragte børn i fællesskab formidlet deres oplevelser og erfaringer.

Børn skal stadig anbringes

Efter at have læst de to bøger er det nærliggende at spørge, om børn overhovedet skal anbringes? Svaret er klart hos begge forfattere: Ja, det skal de. Men arbejdet med de anbragte børn skal gøres meget, meget bedre - og anderledes. Indsatsen savner helhed, kontinuitet og forståelse for børnenes særlige behov og situation.

Man skal erkende, at det at anbringe børn er vanskeligt. Når det offentlige overtager forældreansvaret, følger der utrolig mange andre ansvarsområder med. Mange personer og led skal fungere godt sammen på sårbare områder: Integration i skolen, forholdet til kammeraterne, de vrede forældre, institutionen, plejeforældrene, søskende, forvaltningens indsats osv. Det er svært, og der er ingen snuptionsløsninger, siger Henrik Egelund Nielsen, projektleder på TABUKA-projektet og til daglig socialpoli-

tisk koordinator i Dansk Socialrådgiverforening.

Ph.d. og lektor i velfærds- og professionspraktikker Hanne Warming fra RUC står bag bogen "Har andre plejebørn det som mig?". På baggrund af erfaringerne fra Projekt Børnetinget, som danner grundlag for bogen, konkluderer hun, at en anbringelse er en ny livsmulighed for mange børn - en aflastning fra belastningen. Børnene får et medspil fra plejeforældrene, de ikke har fået hjemme, de bliver gladere, klarer sig bedre i skolen og slipper for at skulle drage omsorg for for eksempel en mor, som altid ligger fuld hjemme på gulvet. Men bagsiden er usikkerhed og frygt for at blive hjemgivet.

Børnene føler sig aldrig 100 procent sikre på, hvor de er. Det går på tværs af det hele - især hos dem, som har oplevet at blive hjemgivet, eller at plejeforældrene ikke længere ville have dem, siger hun.

Vetoret til børnene

Men når det på den ene side er så svært at være plejebarn og vanskeligt at gennemføre en vellykket anbringelse og på den anden side stadig er nødvendigt at anbringe børn - hvor skal kræfterne så koncentreres? Igen er de to forfattere enige: På hvert enkelt led og hele vejen igennem anbringelsen. Det er den klare lære af de vellykkede forløb. Det er ikke nok kun at starte godt, ▶

Ingen snuftagsløsninger

der skal hele tiden følges op på forholdet til plejeforældrene, de biologiske forældre, skolen, kammeraterne, kontakten til andre anbragte... Og en grundlæggende fejl, som går igennem de fleste beretninger er, at børnene ikke bliver inddraget.

- Der er en stærk tradition for umyndiggørelse - at de voksne tager ansvaret. Det handler både om, at man vil beskytte børnene, men også om, at man ikke ser dem som individer, der har reflekteret over deres eget liv. For selvfølgelig skal børnene beskyttes, men de skal også inddrages. Jeg tror, gevinsten er enorm på sigt -

man vil få nogle helt andre resultater, hvis barnet tør åbne munden og sige: "Jeg har det ikke godt i skolen". Det giver mulighed for at løse konflikter undervejs, så barnet får det bedre i plejefamilien og ikke bare vredt går sin vej som teenager, siger Henrik Egelund Nielsen. Hanne Warming mener, at retten til at blive hørt skal strækkes til en lovfæstet ret for det enkelte barn til at nedlægge veto i spørgsmål om anbringelse, samvær med de biologiske forældre og hjemgivelse.

- Børnene oplever for eksempel, at forældrene har ret til samvær, men ikke pligt, mens børne-

ne omvendt har pligt, men ikke ret til at se deres far og mor. Her må man erkende, at børnene har andre behov end de voksne - for eksempel for at holde en fødselsdag uden en fuld mor. Det er man nødt til at tale med barnet om, selv om barnet ikke selv skal tage beslutningen. Men det kræver, at man kender barnets hverdagsliv, og at man tager barnet alvorligt, siger Hanne Warming.

Hamrende dyrt at fejle

Hanne Warming og Henrik Egelund Nielsen er enige om, at bedre anbringelser starter og slutter i kommunen. Ingen af dem vil

Projekt TABUKA

Bag Projekt TABUKA står 39 tidligere anbragte børn, som i fællesskab har samlet og formidlet deres erfaringer fra livet før, under og efter anbringelsen. Bogen er resultatet af en kollektiv proces, hvor alle 39 har haft vetoer over processen og indholdet, der er redigeret af Henrik Egelund Nielsen - den eneste, som ikke selv har været anbragt. Alle har arbejdet frivilligt og ulønnet i de tre år, projektet har eksisteret.

TABUKA-bogen rummer fortællinger fra unge og voksne, som har været anbragt helt tilbage i 1960'erne og frem til i dag. Deres udsagn er samlet på tre konferencer og en lang række møder. Projektets væsentligste konklusioner er:

- Børnene skal behandles som reflekterende og aktive mennesker
- De voksne skal se børnenes problemer og tale med dem og om dem. De skal også tale med dem om indsatsen for at hjælpe dem
- Mere kontinuitet i indsatsen
- Anbringelsen og risikoen for stæmpling og isolation
- Kvaliteten i indsatsen må være bedre - de bedste forløb må være normen
- Overgreb under anbringelsen må ikke forekomme - men TABUKA-materialet viser at de gør det
- De professionelle: Krav om et menneskeligt møde og en "barnets støtteperson"
- Daginstitutionerne: Bedre relationer, mindre institution
- Plejefamilien: En kvalitativ, kærlig og åben familie, der respekterer barnets særegenhed
- Alle relevante hånd til familien skal bevares og samarbejdet med forældre skal være uden konflikter
- Skolen: Stop mobningen og udnyt skolens potentiale i forhold til anbragte børn
- Frivoldsaktiviteter er bare gode
- Hjelpen skal være stabil og sammenhængende også efter anbringelsen
- Mere bagland og flere netværk som de 4 årstider
- Perspektiver og fremtid: Mere inden og en organisation for nuværende og tidligere anbragte

imidlertid placere ansvaret entydigt hos sagsbehandlerne, fordi de politiske og økonomiske rammer spænder ben for det gode arbejde. De påpeger begge, at den enkelte sagsbehandler sidder i en nøgleposition i forhold til barnet, men mangler magten til at handle. Henrik Egelund Nielsen mener, at sagsbehandleren er den eneste person i forløbet, som har det samlede overblik over de mange brikker, der skal spille sammen, men hvis hun sidder med 80-90 børnesager, er det indlysende umuligt at inddrage børnene, fordi det kræver tid. For eksempel blev TABUKA-projektet

væsentligt forlænget, da det pludseligt stod klart, at nogle af deltagerne havde oplevet seksuelle overgreb, mens de var i pleje. Den proces krævede tid at få hul på og talt igennem - noget, en sagsbehandler måske ville have svært ved.

- Derfor er min konklusion en stærk understregning af sagsbehandlerens rolle som den, der har chancen til at handle. Principielt mener jeg, at de har fundamentet, men at de skal erobre pladsen. Og Stines historie (se side 23) bekræfter jo, at de sagsbehandlere, som gør det, får meget ros af børnene, siger han.

Hanne Warming mener ganske enkelt ikke, at samfundet kan undslå sig:

- Det handler ikke om at finde en bestemt standardprocedure at gøre det på. Én ting er at vurdere, at der er brug for en anbringelse, noget andet er blive ved med at arbejde på relationen mellem barn og plejefamilie og barn og forældre under hele anbringelsen. Det er det eneste etisk forsvarlige - både over for børn, plejeforældre og forældre. Det er muligvis hamrende dyrt, men det er også hamrende dyrt, når det går galt.

»Har andre plejebørn det som mig?«

Bogen formidler erfaringer og resultater fra »Projekt Børnebinget - et talerør for nuværende og tidligere plejebørn«, som blev startet af Familieplejen Danmark i 2003. Formålet er at kvalificere og demokratisere indsatsen over for plejebørn og at give børnene en mulighed for at komme til orde og blive hørt.

Indsættelserne i bogen stammer dels fra individuelle og fokusgruppinterview med en kernegruppe af 15 plejebørn i alderen 10-13 år samt udsagn fra hjemmesiden børnebinget.dk, som blev oprettet til formålet. Projektet er gennemført og formidler af tid og lok for i velvære og professionspraktik ved Roskilde Universitetscenter. Hanne Warming er den væsentligste konklusion fra Projekt Børnebinget er:

- Anbringelse i familiepleje gør ofte en positiv forskel
- Børnenes viden om eget liv og livsønsker udgør nøglen til den gode indsats
- Plejebørn har stort udbytte af at møde andre plejebørn
- Plejefamiliens væremåde er essentiel for barnets trivsel
- Forældre spiller på godt og ondt en stor rolle i de fleste plejebørns liv
- Inger eller alt for sen hjælp

Bogen slår desuden til lyd for, at børn bør have visse rettigheder i forbindelse med anbringelsen. De skal have ret til at sige nej til samvær med forældrene, nej til hjemmehjælp og ret til anbringelse, hvis deres forældre ikke tager sig af dem. Desuden bør det være en forudsætning for at deltage i en netværksgruppe med andre plejebørn igennem hele anbringelsen.

Ingen snuptagsløsninger

Stine og Ulrik - to tidligere anbragte børn

Stine (26 år) og Ulrik (43 år) repræsenterer yderpunkterne i TABUKA-bogens anbringelseshistorier. Stines er historien om et nærmest ideelt forløb, hvor alle systemets elementer spiller sammen og yder deres bedste, mens Ulriks er et forløb med omfattende og langvarige overgreb, hvor alt og alle svigter børnene groft. Stine var anbragt fra sidst i 1980'erne til midt i 1990'erne. Ulrik var anbragt fra starten af 1960'erne til slutningen af 1970'erne. Vi bringer her en forkortet version:

Ulrik:

"Min hukommelse starter, fra jeg bor på et børnehjem,[men] først fra den dag, jeg kommer i privat pleje, begynder mine problemer... Jeg gjorde simpelthen alt, hvad jeg kunne for at komme væk fra den plejefamilie, og de gjorde alt, hvad de kunne for at beholde mig, fordi de fik penge for hver dag, de havde mig... Jeg lavede ikke andet end at gøre oprør mod det... Jeg både stjal og - jamen, jeg gjorde alt, hvad jeg overhovedet kunne for at råbe de folk op. Men lige meget hvad jeg gjorde, så var det underordnet. Om jeg så

Vi var slaver for dem! Det lagde de overhovedet ikke skjul på... Min plejefar var godt halvtreds, og min plejemor godt fyrre, og de har aldrig haft børn selv... Vi blev også behandlet derefter. De anede overhovedet ikke, hvad børn var... Vi skulle bare ud og arbejde... Det var det, vi forstod ved plejeforældre.

Mine plejeforældre gjorde meget ud af at fortælle mig, at min mor var en luder, og min far var en bankrøver, og vi skulle egentlig bare være glade for, at vi var dér... Det kalder jeg for den modsatte form for respekt. Det var os, der skulle respektere dem, men ikke omvendt... Vi fik at vide af plejefamilien næsten dagligt, at: 'Du skal fandeme ikke tro, du er noget!' Hvis der er noget, der kan underkue én, så er det sådan nogle ord, hvis du får dem stukket i hovedet tit nok og hårdt nok. Til sidst er du sgu ikke noget... Den familie, jeg var i, var så negativt ladet. Alt var nega-

tivt. Der var aldrig noget, der var tilfredsstillende, der var aldrig noget, der var godt nok. Kærlighed var en by i Rusland... Hvis man gik og kiggede op i himlen, så fik man bare besked på, at det kunne ikke betale sig, for der kom man sgu alligevel aldrig. Sådan var omgangstonen. Så var man en halvhjerne... Jeg har altid fået at vide, at jeg var ingenting, og jeg ville aldrig nogensinde blive til noget. Jeg var ikke andet end lort, og man kunne lige så godt tvære mig ud på en dørmåtte... Vi fik altid stukket i hovedet, når der var et eller andet - jamen, det krævede bare en telefonopringning for at blive af med os. Mere blev der ikke sagt. (...)

Jeg har altid fået at vide, at jeg var ingenting, og jeg ville aldrig nogensinde blive til noget. Jeg var ikke andet end lort, og man kunne lige så godt tvære mig ud på en dørmåtte ...

smådrede en hel tandlægeklinik eller en hel skole... Først da jeg blev 17, kom politiet og hentede mig... Jeg fik valget: To år i ungdomsfængsel eller to år på ungdomsskole.

Mine plejeforældre sagde det direkte: Det var udelukkende for pengenes skyld. Vi kom der, fra vi var syv år, og da vi var otte, sad vi og skrællede asier for dem. Da vi var ni, var vi ude ved nogle bønder for at lægge løg i jorden, og så tog de pengene, og vi fik nogle småpenge. Sådan har det været, lige til jeg flyttede hjemmefra. Det var fandeme at slæbe sten, der vejede 112 kg stykket. Så fik jeg nogle penge for det, så fik [plejeforældrene] dem af mig, og så fik jeg 25 kr. Sådan var det bare.

Stine:

»Jeg var utroligt heldig med mine plejeforældre. De var gamle i gårde, og de havde arbejdet med børn, helt fra de var unge og havde haft masser af plejebørn... Og så fik de at

vide, at de skulle tage mig, fordi jeg var verdens dejligste pige, der bare havde haft det svært, ikke? Det syntes de, var en glimrende idé, og de havde jo heste - og jeg lukkede dem bare fuld-

stændig ude. Jeg kunne slet ikke bruge dem til noget. Jeg kunne godt finde en ro i hestene, og jeg boede ude i den stald de første to år. Jeg sov der om natten. Og hvis jeg syntes, at verden blev for slem eller et eller andet, så tog jeg min dyne med ud i stalden og lagde mig ved siden af hesten. Der var fred og ro. Der var ingen, der sagde noget. Der var ingen, der dømte mig, og jeg vidste, at den var der bare. Fordi: "Kan jeg nu stole på, at han ikke kommer ind til mig om natten? Kan jeg nu være helt sikker på, at hun ikke lige pludselig stikker af, løber bort og begynder at drikke sig fuld? Eller at de slås? Kan jeg nu være sikker på, at de har styr på det?" Og de var bare helt cool, det var okay at være mig. Jeg har altid været meget imponeret over den måde, de har været på... De var virkelig rustet til de problemer, jeg havde. Og selvfølgelig blev det også undersøgt... Jeg havde en psykolog tre gange om ugen til at starte med, og så var der en socialrådgiver. Men det kørte bare fra starten af.

Den kvindelige sagsbehandler... blev truet på liv og lemmer af min familie, og så fik jeg en mandlig sagsbehandler. Jeg havde også en psykolog. Det blev sådan, at jeg aldrig snakkede om overgrebene med mine plejeforældre, for dem skulle jeg gå op og ned ad. De skulle ikke se på mig og snakke om de her ting, for det var jeg ikke klar til. Men min psykolog kunne jeg bruge til det. Og min sagsbehandler til alt, hvad jeg gerne ville vide. Han blev sådan en onkel Peter, ikke? Det var helt pudsigt... Han holdt bare ved. Ligegyldigt, hvad der skete, så vejledte han på den bedste måde, han kunne... Jeg synes, de gjorde et rigtig godt stykke arbejde, og han blev sådan virkelig et forbillede, ham onkel Peter... Det

var et godt team omkring det projekt. Så hvis jeg havde behov for at klage, så ville min psykolog helt klart have været opmærksom på det. Og så var hun gået ind og havde taget fat om det med det samme, det er jeg slet ikke i tvivl om.

Det gode ved at være anbragt var netop, at der var tryghed. Der var ikke noget vold, der var ikke noget druk, der var ikke alle de ting. Der var ro. Der var fred. Der var stabilitet. Det dårlige var, at der ikke var den kærlighed, som der er til ens forældre. Den var der jo ikke. Du bliver anbragt i en ny familie, og du elsker sgu ikke folk over en uge. Det gør man bare ikke. Og det dér savn. Det var dårligt. Jeg ved ikke, hvor mange gange jeg har tudet mig i søvn, været helt ulykkelig, fordi jeg savnede de mennesker, som havde svigtet mig allermost i verden. Det virker helt mærkeligt. Men sådan er det.

Min skole gjorde rent faktisk noget... Jeg kommer fra en meget lille landsbyskole, og der syntes de godt nok, det var mærkeligt, at når vi nåede frikvartererne, så fløj der stole rundt i hele lokalet, hvis der var nogen, der havde sagt buh til Stine, ikke? ... For drengene fik bare tæsk, og pigerne fik tæsk. Det var hæsligt. Så blev jeg sendt på en specialskole, hvor vi var fem elever... Alligevel går der fra man opdager problemerne i første klasse helt op til sjette klasse, før at - og så skulle man endda selv gøre noget for ligesom at sige: "OK, lad os så få fat i politiet."

Men da jeg startede hos mine plejeforældre og skulle starte i den skole - det var et godt sted, en god kommune, en velfærdskommune... Man havde fundet en klasse, der havde gode ressourcer til at tage imod mig, for jeg skulle i hvert fald ikke mobbes... De var kanon altså. De havde virkelig ressourcerne til at tage imod en pige, som ikke lige kom fra samme kår som dem... Lærerne var meget opmærksomme på, at det godt kunne være svært at være i pleje. Og de kunne også godt forstå, hvis jeg lige pludselig var smuttet, fordi jeg ikke kunne holde ud at være der længere. Selvfølgelig blev der holdt opsyn med det, og selvfølgelig blev mine plejeforældre informeret om, at nu var Stine smuttet... Det var ret imponerende... Hvis der var et problem, kunne jeg altid komme til min lærer. Min dansklærer havde altid tid, og min sløjdlærers måde var - hun var meget engageret i, hvordan jeg havde det - at hvis jeg havde det skidt, så kunne jeg altid komme. Jeg synes virkelig, de gjorde mange ting.«

Det gode ved at være anbragt var netop, at der var tryghed. Der var ikke noget vold, der var ikke nogen druk, der var ikke alle de ting. Der var ro. Der var fred. Der var stabilitet. Det dårlige var, at der ikke var den kærlighed, som der er til ens forældre.

Når man er i privat pleje, så er der nogen, der er kontaktperson. Jeg har nok været så uheldig, som man overhovedet kan være: Min plejemor gjorde rent for hende, der var vores værge. Så vi havde ingen i hele verden, vi kunne betro os til... Vi havde den helt klokkeklare fornemmelse, at hvis vi sagde noget til hende, så røg det lige den anden vej. Så min lillebror og jeg havde bare den følelse, at det var meget bedre at holde kæft... Så når hun spurgte, hvordan det gik: "Det går fint." Færdig, slut. "Skal vi gå nu?" (...)

Det har nok betydet meget [at være sammen med min lillebror]. Vi kunne jo støtte os til hinanden, og havde vi ikke kunnet det, så var der ingen af os, der havde været der i ret lang tid... Vi havde hinanden at støtte os til. Han var den eneste, jeg havde - men han sad i samme helvede, som jeg gjorde... Den dag, [min storebror] flyttede fra plejefamilien, jamen så stoppede kontakten med ham. Det var, som om det var totalt forbudt bare at nævne hans navn eller noget som helst. Vi kunne ikke få lov til at besøge ham... Og det tager hårdt på én, fordi man ved, han er der... Det tog mig fandeme 30 år at finde ham bagefter! Jeg fandt ham sidste år. Så får man at vide, når man finder ham: Jamen, jeg har da en storebror mere... Og jeg har også en storesøster. Det vidste jeg heller ikke... Jeg anede det overhovedet ikke, før jeg snakkede med ham 30 år efter, at vi skiltes fra hinanden... Min mor ligger på plejehjem inde i Århus. De har to journaler på hende. I den ene står, at hun har fem børn. I den anden står, at hun har syv. Så et eller andet sted mener jeg, at hele vores sag er kikset i den grad.